

Från krigs- och nödtider.

Ur boken Storgubbar och småfolk i gångna tiders Bohuslän

Utgiven 1972 Av Sven Rydstrand

Krig och nöd hör alltid ihop, och så var det i 1600-talets Bohuslän i särskilt hög grad. Än var det svenskar, än danskar, som härjade i detta gränslandskap, och varje gång fick befolkningen, särskilt bönderna sitt emellan och släppa till utav sin egendom, ofta så mycket att de blev utfattiga. Även prästerna hade det ofta svårt, vilket bl. a. framgår av nedanstående protokoll, som skrevs vid tinget på gården Hee i Sörbygden den 2 oktober år 1662. Häradets nämnd bestod då av Anders i Rööd, Hans i Sandaager, Nills i Hee, Engelbregt i Vassbotten, Olle i Sörboo, Christian i Sörboo och Nills i Bergane:

Jenns Sörenssen kom för rätten, kärende emot herr Dirick, socknepräst uti Krogstad, svarande, förbiande bemälte herr Dirick om något arvegods, kändan tillfallet är efter sin salig fader Sören Wingård, vilket hans faderbroder herr Anders i Krogstad, herr Direicks förman, skall hava tagit under sin värjetegt och herr Direck sedan haver det haft uti förvaring. – - Herr Dirick svarar, att av hans förman icke var tillsatt någon förmyndare och framviste en sexmansdom, daterad den 31 oktober 1649, varuti förmälde herr Dirick av samma arvegods skole betalas ett hundra slette daler för bemälte Jenns Sörenssens kost, klädehold och skolegång. Det övriga berättar han för fruktan och fiendens överfall för några år sedan hemförde han med sitt eget gods till Kville prästegård och där nedsatt, men blev likväl sedan både det och hans eget gods borttaget.

Kändan Jenns Sörenssen insinuerar först genom en vidimerad kopia av ett skiftebrev, daterat Konkelf 1636 den 1 mars, hans modernearv honom vara utlagt fyra hundra femtio sju slette daler av samma gods. Beviste han med en vittnesskrift, daterad Lysekil 1647, herr Anders haver för sålt till Mårten Dirichson och Christen Clemetsson några hans faders efterlåtna hus för fyrtioåtta riksdaler.

Därhos haver herr Anders bekommit några alnar kläde, en Myssa och et Putehyende. Svaranden exipierar vad som prövas kan herr Anders kan hava upptagit och njutit av kändans arvegods, ville han avkorta uti de 100 slette daler han borde hava av samma gods för Jenns Sörenssens kost, kläder och skolegång etc. Och som även var och stod hos honom i förvar och deposito, vilket fienden med mycket hans eget berövade, förmente han dem därtill fria böra, som fjärholdsmän hava bort därför ordna och plikta som lag säger. Denna action uppsattes till vidare betänkande.

Vid tinget i Sörbygden den 12 december samma år skrevs därom följande protokoll:

Välborne Jöran Larsson, sorenskrivaren, begärde på Jenns Wingårds vägnar den avsikt emellan herr Direck, pastoren i Krogstad, och honom över deras stridighet kunde göras. Varföre efter den rannsaking som på sistlidne ting gjordes uti detta mål, haver tingsrätten sig resolverat: Att herr Dirick det skall betala, som aktör föredrager. Husen på Lysekils strand äro sålda förr, jämväl det som herr Anders haver till sig tagit uti Kongälf. Men det övriga aktoris arvegods, som med en stor del av herr Direcks eget av fienden borttaget blev, dömes svaranden alldeles däruti för åkändans tillmål vara fri. Ty med ingen lag tillbjudes någon att värja en annans uti slika fall han sitt eget ej frälsa kan. Och haver alltså kändan dem att

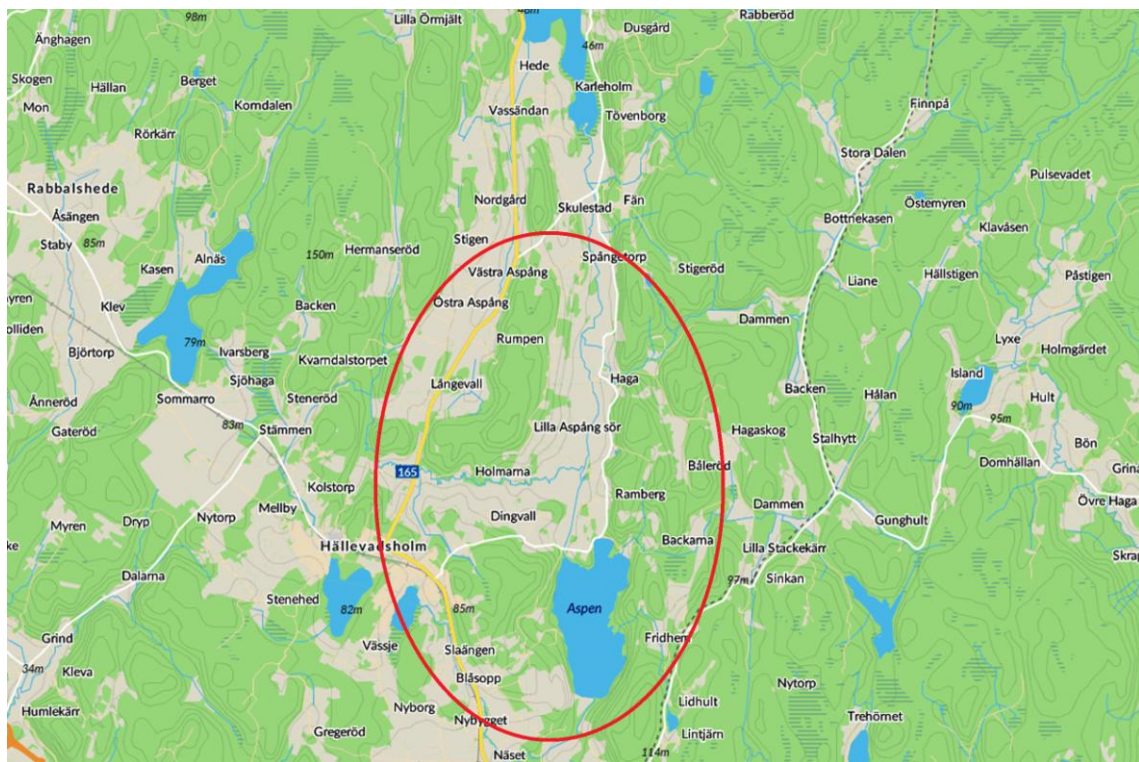
förlika, som hans värjemål hava bort förse både efter faderns och moderns död, vilket i slutningen den förriga sexmanns dom dikterar.

Om fiendens infall på Hisingen under Gyldenlöwe-fejden år 1679, berättar följande protokoll, som skrevs vid tinget på Hisingen år 1684.

Det föredrager i tingsrätten kyrkoherden uti Torslanda vördige och vällärde man, herr Lars Johnsson-Kolback, hurusåsom hans Kongl. Maj:t allernådigst måtte resolvera uppå hans partikular underdåniga ansökande vid förra riksdagen, det han med friheten skulle beneficeras på sina utlagor, när han genom ett sannfärdigt attestatum hos hans excellens guvernören, kongliga rådet, fältmarskalken, högvälborne Rutger von Ascheberg, kunde bevisa vad skada han i ofreden efter sitt anmälande lidit haver.

Alltså är han förorsakad referera tingsrätten sådant och taga där vittnesbörd på vad både rätten och tingsallmogen veterligt därav vara kan, tillkännagivandes att honom ruin, fattigdom och armod är av vårt krigsfolk, som låg till decension emot fiendens landstigning tillskyndad, och i synnerhet av fienden, som den 16 februari 1679 om natten med sina båtar och fartyg ifrån Marstrand landsteg och avtvingade honom en stor summa penningar uti brandskatt och strax avrövade all hans egendom både ett och annat. Och sedan hans hus och hela gården i aska lade, så att han med sin hustru och barn måste gå blott och bar därifrån.

Nu sedermera haver han byggt så många hus igen, som nödtorften fordrar och satt sig därföre uti stor skuld och gäld hos dem som honom uti denna hans förnödenhet hulptit, beklagades huru svårt det nu lärer honom falla att kunna upprätta sig igen, eftersom han har det ringaste och besvärligaste pastoratet i Bohuslän. Vårföre såsom detta nämnden och tingsallmogen med hela landet väl och kronans betjänter kunnigt är, de också tillsammans stämde uti sitt vittnesbörd, att hans angivande är uti alla sina omständigheter sant och ändå fast värre och beklagligare passerat, än som han berättat. Ty varder detta efter begäran under häradets sigill extraderat och till höga överhetens nådiga behjälpande ödmjukeligen remitterat.

Aspång, Svarteborg socken

Att det dråp, som ägde rum i Svarteborgs socken och på gården Aspong, var en indirekt följd av kriget, som nyss avslutats, och de kvarboende krigarnas uppförande, kan utan vidare fastslås. Bönderna var vid denna tid utledsna på krigsfolket, och det kan man inte så mycket undra på. De hade också fått lära sig att vara beväpnade och göra motstånd, när de blev ofredade. Så skedde i Aspong. Protokollet har följande lydelse:

Anno 1682 den 29 maj, då extra ordinarie ting blev hållet i Tunge härad, Svarteborgs socken och Giäske gård efter generalmajorens och landshövdingens över Bohuslän utgångna order och befallning angående en dråpsmålssak, som är timad av bonden Hemming Ingewaldsson i Påstigen och bemälte Svarteborgs socken på mönsterskrivaren Lars Ullman av ryttmästare Carl Lejinrambs kompani och det den 14 maj nästförvekne, närvarande i kronans befallningsmans ställe häradsskrivaren Greger Kall, länsmännen Jonas Krabbe och Gustaf Gabrielsson samt efterskrevne nämnd: Juel i Tyfftt, Tommas i Frötorp, Sören i Kviström, Oluf i Röstorp, Oluf i Bräcke, Fredrik i Dingevall, alla från Tunge härad, samt Sörbygdens härads nämnd: Nills i Bergane, Herman i Röö, Oluf i Sörboo, Simon i Sörboo, Rassmus i Hede och Sören i Wassbotten.

Samma dag inställde sig för rätten ryttaren Anders Boling vid bemälte kompani, bekännandes uti närvaro av löjtnanten herr Göran Lilljehöök såsom uti målsägarens ställe, bemälte dråp vara passerat uti ett samkväm hos Ingewald i Aspong, dråparens fader, vilken då den söndag lät sin hustru begrava, och det av sådan förvetenhet, som följer:

Efter förrättad gudstjänst gjorde ryttaren jämte trumpetaren Jonas Hellberg följe med mönsterskrivaren Ullman in i gästgivaregården Svarteborg, varest de tillsammans drucko ett stop öl. Därifrån gick de till nämndemannen Fredrik i Dingevall, som ock samma dag gjorde begravning till sin moder. När de vid pass tre stop öl förtärt, bad nämndemannen dem något längre fördröja, men mönsterskrivaren ville icke utan begärde av sina kamrater trumpetaren och ryttaren att följa sig till sin bonde, bemälte Ingewald i Aspong, som honom till fördel anslagen var, vilket de ock gjorde, och vid det de gingo, hade mönsterskrivaren sådant tal: Denne mannen här uppe, förståendes Ingewald, har skarpa söner, som intet bege sedan och för det varit åt mig med kniv.

När de nu voro framkomna, satte de sig ute på gården och drucko ett stop öl. Vid detsamma blevo de av bonden på gården inbjudna och satte sig till bords. När de en stund hade ätit och druckit, går mönsterskrivaren och trumpetaren ut, och ryttaren blev kvarsittandes med de andra. Litet därefter går värden, Ingewald, ut och beder dem in i en annan stuga, och när de var ingångne kom ryttaren efter, därest ock en hop folk var församlade och de tillika blevo sittandes intill dess de voro druckne. Sedan begynte mönsterskrivaren fordra av bonden uti plogpenningar och byggningshjälp två riksdaler, vartill Ingewald svarade: Om I kunde bida tills i morgon, då får vi talas vid.

Kanhända att I får flera penningar än dessa, som I nu fordra! Men varmed mönsterskrivaren inte ville vara tillfreds och förnöjder utan yrkade på samma sin fordran. Då kommer Ingewalds dotter, Märta på Hällevadet, fram, sågandes: Det skall intet ske, förrän vi får vidare oss förfråga. Emellertid kommer dråparen, Hemming Ingewaldsson, in och frågade vad det var för penningar, som krävdes. Och när han det fick veta, sade han att sådant intet skall ske, förrän de fick förfrågat sig hos höga överheten, varpå mönsterskrivaren och Hemming begynte ordkastas, vilket dock fadern förtröt, slog han sonen under ögat och körde honom ut ur stugan med dessa orden: Det är nog att jag brukar mun och talar med honom! Därpå

frågade mönsterskrivaren och trumpetaren Hellberg värföre han slog honom. Då svarade en bonde, Engelbrekt i Halt: Det är gott med att slå, ty han är hans son!

När de mer och mer om samma penningar yrkade och talte, begiver sig ryttaren på dörren, gåendes in i den andra stugan igen och lade sig på en bänk, där de sutto och drucko. Sedan han där en liten stund sovit, kom mönsterskrivaren in och lyfte upp honom tvenne gånger, varmed ryttaren går ut ifrån honom och in i gårdsbonden Pers stuga, läggande sig där på ett säte. Men mönsterskrivaren blev kvar i den andra stugan. När ryttaren en stund sovit, kommer Erik i Hermansröd drucken inrullandes, drog honom neder ifrån sätet, därmed stod ryttaren upp och frågade vem han var, svarade han: Jacob, jag är av Jacobs släkt och Lane land, fruens bonde på Åby! De skall ock trenne resor med varandra ha brottats och slagits, och sedan de sinsemellan växlat några ord, går ryttaren ut.

Per i Aspong, dråparens farbroder och värd i bemalte stuga, bekänner att han låg i sin säng, när ryttaren och Erik voro tillsammans, och var han intet drucken, påståendes att Erik gick till ryttaren och rallade, varest han låg men intet kastat ryttaren av sätet, utan hörde att han tvenne gånger frågade var han var hemma, svarade han som tillförne refererat är: Ut i Lane land och Hermansröd, fruens bonde på Åby! Och föregiver Erik att ryttaren tog först i honom och slog honom i golvet, som Per säger sig intet hava sett, utan att de slog varandra över ända, och när de skildes åt, lade ryttaren sig på bordet, och Erik satte sig på bänken. Något därefter sedan ryttaren var utgången och var inkommen i gravölsstugan, där mönsterskrivaren var inne, går och Erik dädan, följd av dess andra vänner hem till Hermansröd.

När nu ryttaren var ingången, satte mönsterskrivaren sig på bordet havandes ett vedträd i handen, därmed han satt och slog i bordet. Då säger ryttaren: Det är intet bättre här inne än där jag var. Här lärer vanka hugg! Därmed steg mönsterskrivaren neder av bordet och gick ut, och ryttaren följde strax med. När mönsterskrivaren kom ut omkring en bod, blev han varse den andre Ingewalds son, Erik i Stackekärr. Då går han till och tog honom i håret, som har handen omvävat, och hade en sten i näven, därmed han ärnade Erik att slå, den tog ryttaren från honom och lossade hans händer utur Eriks hår. Får så den ena handen lös och slog mönsterskrivaren Erik i berget, och den andra handen fick ryttaren intet lös för dråparen Hemmings skull, som tillkom och slog ryttaren i ryggen med en björkestång, att han med bägge knäna föll neder.

Då frågade Hemming: Vem är det som slår min broder Med detsamma släppte mönsterskrivaren Erik i Stackekärr och tog i färd med brodern, vilken han med ryttarens tillhjälp stängen frantog, slog honom under sig och gav honom tre hugg, därmed mönsterskrivaren gick ifrån dem, icke vetandes ryttaren varest han blev av. Med detsamma kom trumpetaren ut och ryttaren anropte honom till hjälp, emedan ryttaren höll fast om högra handen på Hemming, som stod och högg allt bort över ryggen, dock utan någon skada på honom, med kniven, som han hade dragen. Och sedan trumpetaren var kommen till hjälp, slapp Hemming upp och tog till flykten, begynnandes till att löpa, vilket skedde på en berghäll neder vid ladan. Men trumpetaren ej annat kan sig påminna eller vet, än han då fick det knivhugget uppe i huvudet, där han befann sig skadder.

Än framhades av länsmanen en inhyses kona, Ingeborg Björnsdotter vid namn, för någon tid sedan med lägermål beträdder, vilken skolat sett, huru som slagsmålet ifrån begynnelsen och till änden är passerat. Denna kona kunde man intet vidare giva vitsord, än vad lagen säger, dock efter åtvarning att bekänna sanningen, blev hon tillåten att referera som följer: När de slagits på berget, bekänner hon, att Hemming slog mönsterskrivaren vid tinningen ett slag

med stången och ett över vänster axeln, därav han föll till marken och blev liggande en stund, som så stod han upp och lopp efter Hemming först ut genom en grind eller led och mönsterskrivaren efter.

När de kommo litet framöver, mötte de en gårdesgård, varest var ett led med stänger eller skyttlar igenlagt. Där sprang Hemming över först och mönsterskrivaren immerfort efter. Ett stycke därefter vände Hemming och stack mönsterskrivaren ett hål i huvudet med kniven och sedan syntes och befanns. Därmed lopp Hemming fort igen och mönsterskrivaren efter, och trumpetaren följde med. När de kommo till den tredje gårdesgården, löp de alla tre över, Hemming först och de andra efter, och strax därvid var åkrar. Vid detta påstod och passerade, sprang ryttaren en genväg på södersidan om ladorna och korn honom till mötes. Då säger ryttaren, att han inte såg mönsterskrivaren.

Vidare berättar Ingeborg, att när de voro komna över den gårdesgården, stupade mönsterskrivaren och föll i famnen på Hemming, och båda gingo neder till marken, och då stack Hemming honom i armen med kniven ovanför armleden eller armbågen, så att kniven gick tvärt igenom armen, därmed både ådern och senorna avskurne blevo. I detsamma kommer fadern Ingewald - dock efter hennes allena vittnesmål - - löpandes söder om ledet till dem, och mönsterskrivaren skulle då ha stått på knä, viljandes resa sig upp igen, slår till honom vid vänstra tinningen med en störända, en och en halv aln lång, därvid han stupade på åkern i en far.

Betygande ock Ingeborg, att Hemming stack trumpetaren i huvudet på berget där de voro först tillsammans. Ryttaren och trumpetaren blevo jagade sin kos av Sifwel i Påstigen, och Hemming följde ryttaren med kniven, slog honom i huvudet och skadade honom i vänstra lungan, och då trumpetaren kom gåendes bad ryttaren honom om hjälp, men han kunde det intet för den skada han tillförende fått i huvudet, så att blodet hade honom mest förlupit. När han honom åter anropade, kom Sifwel, Oluf på Hällevadet och drängen Jon Swensson, Olufs broder, förföljandes trumpetaren, havandes de tvenne störar, men Jon gick till mönsterskrivaren och skulle honom upphjälpa. I detsamma slet ryttaren sig ifrån Hemming och till trumpetaren på åkern.

Ryttaren bekänner, att då fadern Ingewald kom till sonen Hemming, låg ryttaren på och höll Hemming, och slog Ingewald till ryttaren över ryggen med en stör, och då förföljde de dem bägge två över gårdet. Härtill allt nektar Ingewald högeligen, att han inte räckte sitt finger till ondo utan bad mönsterskrivaren stiga upp, och när ryttaren och trumpetaren voro komna över gårdet, då sade ryttaren: Var må mönsterskrivaren vara bleven? Då svarade trumpetaren: Han låg på åkern! Ryttaren sade: Månne han var så drucken, att han inte kan besinna sig? Vi vilja gå tillbaka igen till honom, eljest slår de honom ihjäl! Och vid det de voro komne löpandes med störar i händerna, bad trumpetaren ryttaren hjälpa sig upp, och därmed gingo de fort, och de tre som efterföljde stannade.

Härvid är observerat, att uti denna konas relation om det Ingewald slog, synes man intet kunna inhämta någon säkerhet, helst emedan hon för nämnden sedan bekant, att hon till ett sådant vittnesmål varit tvingad, värföre hon ock begivit sig därifrån på en annan ort. Eljest haver Ingewald för intet länge sedan på Lagmans-tinget sig affererat ifrån detsamma tillmäle den 12-manna ed purgerat och frigjort, som skedde den 12 juni förlidne.

Sedan framkallades pigan Gunilla Knutsdotter, oskyld till parterna, vilken edeligen bevittnade, att hon såg när dråparen kom löpandes och mönsterskrivaren pänte trumpetaren

efter. Så löpte de igenom grinden på västra sidan om ladorna, Hemming före och trumpetaren efter. Och som de kommo över gårdesgården, slog Hemming till trumpetaren över armen, och sedan löpte han över den andra gårdesgården, och mönsterskrivaren och trumpetaren följde efter, intill de kommo tillsammans på åkern och Ingewald kom till dem. Bekänner ock att Sifwel i Påstigen, Oluf och Jon i Hällevadet voro ock neder på marken, där mönsterskrivaren föll. Jon och Oluf gingo på åkern, och Sifwel förföljde trumpetaren och ryttaren.

Inkom fadern Ingewald och bekänner att så tillgått, som bemält är, men nektar alldeles att ha slagit till mönsterskrivaren, såsom ock det knivsting till trumpetaren, vilket synes vara från Ingewald kommet, som sedermera är av dråparen bekant vara av hans handverkan. Skedde ock ryttaren samt Ingewald emellan konfrontation, då Ingewald ville förebära att ryttaren slagit Hemming två slag i huvudet med en stör, och åter skulle Ingewald slagit till ryttaren över ryggen, därför att han inte hjälpt till att taga kniven ifrån sonen, då de på åkern låg tillsammans, till vilket deras angivande å ingendera sidan något visst fanns att producera. Vidare berättade förberörde vittne, att ryttaren låg och höll Hemming, men han slet sig ifrån honom, och i det han släppte Hemming, tog ryttaren en sten och slog till honom under halsen, då höll Hemmings syster jämte ryttaren på sin broders kniv, så att han ej skulle skada honom. Därefter begärde Ingewald å sin sida att få producera de vittnen, han hade vid handen angående denna saken, vilket honom ej skäligen kunde förvägras.

Alltså efter avlagd ed berättade pigan Märta Andersdotter, det hon höll trumpetaren om ryggen, viljandes honom hindra, då han lopp efter Hemming, men mönsterskrivaren kom löpandes efter och slog henne två slag över ryggen, så att hon måste släppa trumpetaren, varav synes följa, att trumpetaren fått det knivstinget antingen på berget eller vid gårdesgården, där Hemming först var med honom tillsammans.

Sedan refererade Anders Börjesson, barnfödd i Bållaren och Moo socken, efter avlagd ed, vilken endast som plogdräng tjänte Ingewald, att han den tiden varit nykter och grannt kunde vittna vad som passerat i saken, nämligen: Då mönsterskrivaren kom ut och fick se Erik Ingewaldsson i Stackekärr sitta jämte flera andra på berget, såsom Oluf Hansson i Haga, Karin i Ramberg, Märta Nillsdotter i Svarteberg, Kerstin i Ramberg och Per i Haga, fattade han honom i håret, hörde ock ryttaren mönsterskrivaren anropa: Släpp, det är inte den sannskyldige! Sökandes därmed ryttaren att lossa händerna utur Eriks hår.

Eriks hustru och pigan ifrån Svarteberg förhindrade och höll Erik, att han ej skulle skada mönsterskrivaren. Då kom Hemming löpandes med en björkstång, sägandes: Vem slår min broder? Därvid slog ryttaren honom i pannan med en sten, och Hemming slog ryttaren över axeln, så att han gick ned på knä. Då höllo några kvinnfolk mönsterskrivaren. Men detsamma kom trumpetaren springades, och Hemming gav sig på flykten. Då förföljde trumpetaren honom genom gatan, grinden och in i kalvhagen. Vid en gårdesgård, där räckte han Hemming, varest de ock något hårdrogos, och mönsterskrivaren Ullman kom fort efter löpandes. Då var Märta Pedersdotter där, som häftade trumpetaren. Slet sig då Hemming från trumpeteten, förföljde de så bägge Hemming till gårdesgården, och i detsamma sprang mönsterskrivaren över till Hemming, och kom de genast bort på en åker, där mönsterskrivaren föll, kom ock hans fader löpandes. Vet ej mera att berätta.

Framkom det tredje vittnet, Erik Persson i Stenröd, dräng, vilken säger sig ha stått strax vid Ingewalds dörr, då mönsterskrivaren kom utlöpandes och fattade Erik i Stackekärr i håret. För övrigt lika bekännelse som förra vittnet.

Märta Nillsdotter på Island, som tjänar i Svarteberg, bekänner att hon satt hos Erik i Stackekärr, när mönsterskrivaren kom och fattade honom i håret. Då fattade Eriks hustru i sin man och höll, och han slog henne under örat. Då bad hustru Dordi Maren hjälpa sig hålla, hon skall göra henne allt det goda hon kan. Så kom ryttaren till mönsterskrivaren och talte till honom: Käre broder, håll upp, det är inte den mannen som var inne i stugan hos Per. Därmed sökte de och fick Erik in i Pers stuga. Där var alla ute så när som Hans i Hede och hans hustru, Hans låg och hustrun satt på sängstocken och höll ett litet barn. Och blev så Märta allt stadigt inne hos Erik, var ock Kerstin i Ramberg med och höll Erik.

Kerstin Torsdotter i Ramberg säger att hon satt nere hos Erik i Stackekärr, då han såg ryttaren komma ut ur Pers stuga, fruktade sig och sade: Här bliver inte gott av! Gud nåde oss! Och gick så hon in i Ingewalds stuga och mente sitter ryttaren Borlingh där inne, då var han inte där. I detsamma gick hon ut, och då låg Eriks hustru på och höll Erik och bad så Kerstin hjälpa henne. Och kniven hade Dordi förut tagit ifrån sin man Erik och gömt i något boss, varest de andra dagen den där uppsökte igen.

Engelbrekt Jonsson i Hållt, som ock var dit bjuden, efter avlagd ed bekände att han satt i Ingewalds stuga, den dagliga stugan, och drack, och Torkel i Vassändan låg och sov i bänken. Och mönsterskrivaren kom in med Swen i Hällevadet. Vad dem var emellan vet Engelbrekt dock intet. Då satte Swen sig på en kista, och gick mönsterskrivaren till och slog honom först under ena ögat, så under det andra. Därefter släppte han honom. Ja, sade mönsterskrivaren, vill du klaga mig, så må det vara. Ja, sade Swen, Gud give min husbonde vore hemma! Därmed sprang mönsterskrivaren av bordet och upp i ugnen, tog ett vedträ och satte sig på bordet igen och slog med trädet i bordet och sade: Detta skall jag prygla bonden med! Då kom ryttaren inlöpandes, fram till spisen och sade: Här är intet bättre här inne än där jag var! Och så ropte till mönsterskrivaren: Kom ut!

Därmed gingo de ut. Om mönsterskrivaren hade trädet med sig, vet han intet. Kerstin Torsdotter och Engelbrekt i Halt bekänna bägge att Kerstin kom ifrån trumpetaren, när mönsterskrivaren satt på bordet med det vedträdet, då gick hon till honom och sade: Käre Ullman, vad skadar eder, kasta det trädet! Då tog han det och kastade det på ugnen. Kom Per i Haga in och stod vid spisen. Då gick mönsterskrivaren till honom och sade: Vad säger du, bonde? Och därmed strök han honom om kinderna men då intet till ondo. Då säger Kerstin: Käre Ullman, han talar eder intet ont till. Det är en gammal sjuk man!

Inkallades Erik i Hermansröd, som tillstår att så tillgånget som bemält är. I det han kom in, rallade han emot ryttarens fötter, och därmed föll han neder, och i det han kom upp fattade ryttaren i Erik och slog honom under sig, och sedan slog Erik ryttaren omkull. Och så slog ryttaren Erik över en kista. Därmed lade ryttaren sig på bordet, och då Erik kom fram till ryttaren med knytnäven och tvingade honom, då gick ryttaren ut. Och därefter gick Erik och följde med Hans på Örmjält och Jöns på Allnäs mark, och då Erik kom ut, hade han intet på huvudet. Då sade Hans: Var är din huva? Hon är inne i stugan, där jag drack. Jag sköter passlig om den. Där begynnar bliva ont av, och jag går i Jesu namn hem. Därav presummeras, att han då tagit till flykten i det han fruktade att ryttaren kom igen med sina kamrater.

Länsmannen och nämndemannen Fredrik i Dingefall berättar, att Sifwel sade till dem, då de kommo upp och frågade efter mönsterskrivaren: De två fick något, men den tredje slapp allt för lätt!

Än framförde länsmanen till vittne Anders i Hagaskogen, som ock den tiden var där, vilken han bad hjälpa sig fånga Hemming, som den tiden var uppe i berget. Då ropade länsmanen på Hemming och bad honom komma neder, sågandes: Du har intet ont gjort! Då kom Hemming till honom och tog i honom. Då fattade Hemming till ryfwen och Fredrik ropade Hållen upp, karlar! Och Hemming slet sig ifrån honom. Därmed kom han på flykten att rymma över gränsen, där han ännu sig uppehåller.

Och när ryttaren och trumpetaren voro till Dingevall, där nämndemannen Fredrik bor, var länsmanen där på likölet, då de detta genast berättade för dem. Då gick de dit upp till Aspong, som var vid pass som två Musquet-skott, och då tog de mönsterskrivaren Ullman upp, som låg stupad. Och armen, som han hade fått skada i, låg utefter marken, och den andra låg under honom. Då kunde han intet tala. Och när de hade burit honom in i Pers stuga och lagt honom på ett bord med ett kläde under, talade nämndemannen till honom: I mår illa, mönsterskrivare! Ja, Gud, nä, nä, nä! Och kunde då ej fullt uttala orden. Då bad nämndemannen honom giva sina vänner till och giva sig i Guds våld. Då kunde han ej annat förnimma, än att han svarade ja härtill och ville gärna tala men kunde då intet. Och låg så i en halv timmes tid. Därmed gav han upp sin anda.

Utav detta lærer nogsammt kunna avtagas:

1. Hurusom mönsterskrivaren med sitt följe kommit till gravölet objudna.
2. Givit orsak till parlamente.
3. Varit dråparen överlägsen och honom ifrån fyratio famnar ifrån berget och till den plats där den dräpte föll, och genvägen den ryttaren fann och dråparen 32 famnar över tre gårdesgårdar in på hans åkergårde, vårföre ock dråparen hit från Fredrikshald den 2 juni därefter översände hosgående brev, därutinnan han bekänner själva faktum och anhåller om lejd att vara till rätta. Brevet lyder:

"Högtärade herr häradshövding Johan Larsson och käre Broder! Tjänstelig salutem. Jag påtager mig den dristighet, Mon Fiere, härmed att bemöda, att eftersom en bonde av Baahus län och Svarteborgs socken, nämligen Hemming Ingewaldsson i Påstigen, är för kort tid sedan hit till Fredrikshald ankommen, vilken bonde var något tillåd och medhandlad, som han berättar skulle vara begått av en mönsterskrivare, trumpetare och ryttare, vilka alla tre så hårt' och med makt sökte honom i en begravelse. Likväl han länge undvek för dem, fick de honom änteligen fatt, och det sista måtte för övermaktens skull med sin kniv nödvärja sig, eftersom han med menerlig hugg och slag, som på hans kropp utvistes, var trakterad. I detsamma två mäktiga stenslag hade bekommit i sitt huvud

Och med störrar slagen över sina skuldror, att när han kom hit, såg han eländig ut. Och alltsedan har han legat under bårdsjär (= läkare), så ingen haver trott honom till livet. Säger ock att han med samma sin kniv gjorde mönsterskrivaren och trumpetaren allena den skada, och olyckan var så illa, att blodet förlöp mönsterskrivaren, så han dödde, vilket samma bonde förpliktat sig högeligen så att vara tillgått och beropar sig på alla de människor i samma gård, den tid var, vet det sannfärdigt att berätta.

Och som nu bemälte bonde kommer sig litet igen, haver han mig ombedit, att jag herr häradshövdingen därom ville tillskriva, vilket jag vill hava, Mön Fiere, tjänsteligen ombedit, kan i vad möjligt är vara honom behjälpeilig vid rannsakingen, att han måtte njuta hjälp, eftersom av den skadan han har fått synes som om han skulle hava gjort nödvärn för sig. I det jag efter bemälte bondes enständiga begäran ej haver kunnat underlåta, Mon Fiere, att kungöra. Vill så härmed näst en glädelig tillstundande Pingstefest förönskat hava, högtärade

käre Broder, med kärälskade hustru och barn, Gud troligen befalla och vänligen hälsat förbliver.

*Högtärade herr Häradshövdingens
tjänstfärdigaste broder
Christen Henderson.*

Fredrikshalld den 2 juni Anno 1682."

Andra rannsakingen i samma sak:

Anno 1682 den 15 november, då ordinarie ting hölls med Tunge och Sörbygdens skiberier å gården Torph, hosvarandes i befallningsmannens ställe häradsskrivaren Greger Kall, länsmännen och nämnden.

Fullmäktigen på salig mönsterskrivaren Ullmans vägnar, ädel och manhaftig Petter Rundelblom, lät i rätten inkalla Ingewald i Aspong för det dråp, som han tillika med sin son Hemming Ingewaldsson haver begått förlidne maj, och tillsporde herr Regementskvartermästaren på vad sätt Ingewald var hemkommen utur arresten ifrån Baahus. Då svarar han: På kaution och löftesmän! Framlades så överstelöjtnanten och kommandanten Zackarias Aminholfs sedel av dato den 9 november 1682, beropande sig efter salig generalmajors och landshövdingens order, vilket sekreteraren Stiernman haver underskrivit.

Varemot herr regementskvartermästaren aldeles protesterar, att ingen sak med Ingewald vilja utföra, förrän han bliver förd åter i sin arrest och säger, att ej bör tagas kaution för någon livssak. Ej heller vill hans ryttmästare, ädel och manhaftig Carl Lejonramb, låta de påberopade vittnen komma fram, förrän Ingewald bliver ställd i sin förra arrest på Baahus. Varför och ej blev i denna dråpmålssak för rätta nu upptaget, utan förelades parterna å båda sidor att framskaffa de påberopade vittnena.

Inkom Erik Ingewaldsson i Stackekärr och bekänner att han kom ock begärde sin fader utur arresten på Baahus. Då gick vaktmästaren och begärde hos kommandanten om Sifwel i Påstigen skulle få slippa med. Då kom vaktmästaren igen och sade: Har du tre daler att giva kommandanten, så slipper du med! Men då vaktmästaren kom igen, så hade Sifwel inte mer än en daler, och två daler lånte Erik och Sven i Röane åt honom. Detta begärde regementskvartermästaren att det måtte bliva inprotokollerat. Haver ock Ingewald gått utan fängelse, men Sifwel haft en balt på sig, vilken vaktmästaren lät avslå, när han betalade de tre dalerna.

Länsmannen bekänner tillika med nämndemannen Fredrik i Dingevall, att då de först kommo till Aspong, var Hemming ändå tillstädes. Länsmannen höll honom över en gärdesgård. Då ropade brodern, Erik i Stackekärr: Släpp, eller får du rätt nu av detsamma slaget, nämligen som Ullman fick. Då hade Hemming i kniven och skulle stuckit i länsmannen. Då kom en och ropade: Rätt nu slår de länsmannen ihjäl! Då säger Fredrik, att Hemming gick upp på berget igen med kniven i handen.

Framkom Hemmings dotter, en piga, Märta benämnd, 15 år gammal, säger att hon varit med på åkern, då hennes fader Hemming slog Ullman. Då tillsporades henne, om hennes bästefader var med där på åkern. Då svarade hon nej. Men när Borlinger och trumpetaren slogos på berget, då var han med efter kreatur, och när hon hörde ett svårt skrik på åkern, kom hon till dem. Tillsporades Märta, vem hon såg med på åkern, så säger hon sig aldeles ingen ha sett utom Borlinger, Ullman och sin fader Hemming. Då var Märta på Hällevadet med hennes moder Anna därhos.

Regementskvartermästaren protesterar alla vittnen äntligen vara villdug, förmeddelst de ej vilja å alla sidor bekänna sanningen, så som tillgånet är.

Slutet på processen blev att den gamle Ingewald blev frikänd av tingsrätten, men sonen Hemming fick betala 75 daler silvermynt. Ingewald dog på Aspong omkring år 1685 och Hemming år 1692. Gården på Lilla Aspong är fortfarande kvar i deras släkt och är således en av Bohusläns allra äldsta släktgårdar.